

Голові спеціалізованої вченої ради К 41.863.01
Одеського регіонального інституту державного
управління Національної академії державного
управління при Президентіві України,
доктору політичних наук, професору,
Іжі М.М.

ВІДГУК

офіційного опонента доцента кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом Національної академії
державного управління при Президентіві України,
кандидата наук з державного управління

Титаренка Олександра Михайловича

на дисертацію Віліжінського Віктора Миколайовича за темою:
«Відтворення національних традицій врядування в системі місцевого
самоврядування України» подану до захисту в спеціалізовану вчену раду
К 41.863.01 Одеського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентіві України на
здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за
спеціальністю 25.00.04 – місцеве самоврядування

1. Актуальність дисертаційного дослідження.

Сучасні трансформаційні процеси у сфері місцевого самоврядування відображають значні перетворення в системі публічного управління, спрямовані на забезпечення ефективності надання публічних послуг та створення безпечного і комфортного життєвого середовища. Безумовно, що закордонний досвід є позитивним орієнтиром для сучасних змін. Однак, в результаті проведення ґрунтовних досліджень дисертантом визначено, що історичний розвиток України супроводжувався використанням автентичного

досвіду національних традицій врядування з істотно відмінними регіональними відтінками. На думку автора, саме це має забезпечити концептуальні зміни у сфері місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Зокрема, вірність точки зору автора підтверджується станом сучасних перетворень місцевого самоврядування. Йдеться про необґрунтоване стримування процесу об'єднання територіальних громад з боку окремих сільських та районних рад. Крім того, в ході реформи проявилися деякі протиріччя і недоліки організаційно-правового та функціонального змісту.

Одночасно автором (на основі аналізу вітчизняного та закордонного досвіду) доведено позитивний вплив традицій врядування на розвиток місцевого самоврядування та показано, що на сучасному етапі реформ це не враховується.

Одночасно актуальність теми дисертаційного дослідження підтверджується також зв'язками з науково-дослідними роботами за темами: «Професійне навчання службовців органів публічного управління з питань реалізації пріоритетів адміністративної та економічної реформ: регіональні аспекти» (ДР № 0112U004159), «Розвиток лідерства в публічному управлінні та забезпечення ефективного використання ресурсного потенціалу регіону». (ДР № 0113U001786) на замовлення Центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ і організацій Вінницької області та «Реалізація окремих пріоритетів комплексного розвитку регіону: науково-методичний супровід» (ДР № 0114U002604) на замовлення Херсонського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій.

Особистий внесок автора, як виконавця, полягав у теоретичному обґрунтуванні національних традицій врядування як підґрунтя для сучасних реформ системи місцевого самоврядування, аналізі проблем місцевого

самоврядування в Україні, спричинених неврахуванням національних традицій врядування та розробці нової моделі місцевого самоврядування з урахуванням національних традицій врядування.

З цих позицій актуальність та своєчасність дисертаційного дослідження Віліжінського Віктора Миколайовича за темою: «Відтворення національних традицій врядування в системі місцевого самоврядування України» є очевидною, а реалізація поставленої автором мети – обґрунтування науково-теоретичних засад відтворення національних традицій врядування та надання пропозицій щодо їх запровадження, що сприятиме підвищенню ефективності реформування системи місцевого самоврядування України – дає можливість вирішити важливі питання місцевого самоврядування сучасності й попередити можливі виклики в майбутньому.

2. Ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість та достовірність підтверджуються ретельним аналізом праць вітчизняних і зарубіжних вчених та використанням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Наукові положення, висновки та результати, що містяться у дисертації, базуються на теоретичному аналізі та систематизації наукових праць, що стосуються питань розвитку національних традицій врядування в історичній ретроспективі, проблем місцевого самоврядування та особливостей здійснення сучасних перетворень.

У процесі дослідження використано сукупність методів:

- історичний метод (для дослідження науково-теоретичних, історичних та просторово-часових засад формування місцевого самоврядування);
- дедуктивний (для виявлення факторів, що вплинули на історичну динаміку національних традицій врядування);

- метод абстрагування (для визначення основних автентичних характеристик територіальної громади);

- метод компаративного аналізу (для виокремлення та характеристики загальнонаціональних традицій врядування та їх регіональних відмінностей в Україні);

- метод структурно-логічного моделювання (для обґрунтування концептуальних підходів до формування методології моделювання та розробки нових моделей системи місцевого самоврядування);

- метод комплексного аналізу (для формулювання наукових визначень, висновків, які виносяться на захист).

Об'єктом дослідження автором визначено систему місцевого самоврядування України, предметом – відтворення національних традицій врядування в системі місцевого самоврядування України.

Наукові положення, висновки та рекомендації мають достатнє емпіричне та теоретичне обґрунтування, що обумовлено використанням значної кількості наукової літератури, нормативно-правової бази. Це дало змогу автору системно підійти до досягнення визначеної мети та дослідити різні аспекти обраної тематики. Серед найбільш значущих результатів дослідження, що мають наукову новизну, можна відзначити дослідження архетипів національних традицій врядування та розроблення з їх урахуванням нових моделей місцевого самоврядування.

У теоретичному плані представлена до захисту робота має наукову цінність, перш за все, спробою розвинути понятійно-категоріальний апарат науки державного управління. Так, у першому розділі дисертації проведено дослідження витоків національних традицій врядування, обґрунтовано значення національного характеру української нації для формування управлінського звичаю (с. 25-42). Важливим доробком дисертанта також є власні наукові погляди щодо категорій «традиція», «врядування», «урядування», «самоуправління», «місьцеве самоврядування», «національні традиції врядування» (с. 42-47).

В результаті аналізу правової бази у сфері місцевого самоврядування, дисертант помічає спотворення національних традицій врядування в часи Російської імперії та Радянського Союзу (с. 64-76). Також автор дисертаційного дослідження доводить, що європейські країни: Польща, Угорщина, Румунія та Австрія, використовуючи досвід національних традицій врядування, досягли значних успіхів в розбудові місцевого самоврядування (с. 76-92).

У другому розділі дослідження дисертант зосереджується на ґрунтовній характеристиці громади, обґрунтовує її зміст та значення, розкриває принципи формування, визначає зовнішні та внутрішні складники (с. 95-112).

Одним із найважливіших етапів дослідження є проведення компаративного аналізу національних традицій врядування, визначення їх архетипів, що слати фундаментом для розроблення нових моделей місцевого самоврядування (с. 112-126).

Вагомим внеском до науки державного управління є також дослідження проблем місцевого самоврядування та визначення того, що неврахування національних традицій врядування є однією з причин їх виникнення (с. 126-141).

У третьому розділі, з метою скерування реформи місцевого самоврядування на засадах відтворення національних традицій врядування запропоновано Галицьку та Січову моделі місцевого самоврядування. Різниця між ними полягає в сукупності та розподілі повноважень, якими наділені органи місцевого самоврядування на місцевому та регіональному рівнях, а також наявністю особливостей в ціннісному, організаційному, правовому, функціональному та ресурсному аспектах (с. 166-178).

Концепція нових моделей забезпечує територіальним громадам право самостійного влаштування представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування. Тому зазначені моделі місцевого самоврядування є адаптивними, орієнтованими на врахування національних та регіональних

традицій врядування, що склалися на окремих територіях України. Застосування вищезазначеного призведе до покращення внутрішньої комунікації в громаді, а також зумовить створення безпечного та комфортного середовища проживання її мешканців.

3. Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконувалося на кафедрі державного управління і місцевого самоврядування Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. Основні наукові положення дослідження були обговорені на розширеному засіданні кафедри (протокол від 29.06.2017 № 24), а також апробовані на науково-комунікативних заходах протягом 2012-2014 рр.

4. Достовірність і наукова новизна результатів дослідження.

Достовірність основних результатів роботи, отриманих під час дослідження, підтверджується упровадженням їх у практику, про що свідчать відповідні довідки. Пропозиції, сформульовані в дисертаційному дослідженні використано:

- при підготовці НПА у сфері реформування місцевого самоврядування Комітетом з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування Верховної Ради України (довідка про впровадження від 09.06.2017 р. № 127/17-142);

- при розробці науково-методичного забезпечення навчального процесу у Центрі перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ та організацій Вінницької області (довідка про впровадження від 25.02.2013 р. № 64);

- при розробці Стратегії розвитку Асоціації міст і сіл України на 2016-2020 роки в контексті реформування місцевого самоврядування і визначення пріоритетів щодо реалізації реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (довідка про впровадження від 20.06.2017 р. № 122).

5. Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях.

Аналіз дисертаційної роботи та публікацій дисертанта дозволяє підтвердити, що за підсумками науково-дослідної роботи за темою дисертації автором опубліковано 20 наукових праць, у тому числі видано 1 колективну монографію, 8 наукових публікацій у фахових виданнях з державного управління, та 11 тез доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних заходів. Публікації наукових положень і висновки, сформульовані в дисертаційній роботі, а також достовірність одержаних результатів забезпечені аналізом значного обсягу джерел і достатнім масивом даних.

6. Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату.

Детальне ознайомлення з дисертацією і авторефератом дозволяє зробити висновок щодо ідентичності автореферату і основних положень дисертації. Зміст автореферату, його структура відображають повною мірою зміст та структуру дисертації. В авторефераті повністю розкрито мету та завдання дослідження, наукову новизну, апробацію основних наукових результатів та їх практичну цінність. Виклад отриманих результатів як в дисертації, так і в авторефераті, є логічним, що забезпечує повне розкриття змісту тексту та доступність його сприйняття. Автореферат за структурою і технічним оформленням відповідає встановленим вимогам.

7. Практичне значення дисертаційної роботи.

Основні концептуальні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи мають практичне спрямування та можуть бути враховані суб'єктами законодавчої ініціативи, органами публічної влади у процесі реформування системи місцевого самоврядування. Крім того, результати дисертації можуть бути використані викладачами наукових і навчальних закладів у системі підготовки та підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування, державних службовців при розробці або вдосконаленні навчально-методичних комплексів навчальних дисциплін, тренінгових програм, орієнтованих на вивчення питань суспільно-владної взаємодії.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Разом з тим, високо оцінюючи дисертаційне дослідження В. М. Віліжінського, слід вказати на певні зауваження та побажання:

1. В дисертаційному дослідженні відсутній детальний аналіз еволюційних процесів інституту віче як форми народовладдя. Тому потребує уточнення речення на с. 6 автореферату «... рада на Січі відновила основи вічевої демократії, адже відображала інтереси всього козацького війська».

2. Подекуди дисертант використовує застарілі статистичні дані. Наприклад, інформація про кількість зареєстрованих статутів територіальних громад зазначається станом на 01.01.2008 та на червень 2015 року (с. 74), а – про чисельність міського та сільського населення – станом на 01.01.2015 (с. 162). На наш погляд, застосування більш актуальних статистичних даних істотно посилює дисертаційне дослідження.

3. У тексті дисертації сільські території визначаються як середовище відновлення національних традицій врядування. Однак дисертантом не проведено аналіз проблем місцевого самоврядування в площині «село» –

«місто», не обґрунтовано окремо інституційно-правові особливості сільської та міської територіальної громади в межах нових моделей місцевого самоврядування.

4. При розробці нових моделей місцевого самоврядування дисертантом не розкрито в повній мірі здійснення особливостей виборчого процесу в територіальних громадах відповідно до національних традицій врядування. Зокрема, не визначено виборчої системи, за якою могло б здійснювати власне волевиявлення місцеве населення.

Проте висловлені зауваження щодо змісту дослідження та зазначені недоліки не знижують загальної позитивної оцінки теоретичного рівня та практичного значення результатів представленої дисертаційної роботи й можуть бути предметом наукової дискусії.

9. Загальний висновок.

Дисертаційна робота є цілісним, самостійним, завершеним науковим дослідженням. Вона виконана на належному теоретико-методологічному рівні, відзначається науковою новизною та суттєвим значенням для практики державного управління. Дисертація відповідає паспорту спеціальності 25.00.04 – місцевого самоврядування, а саме напрямам:

- теорія та історія місцевого самоврядування;
- система місцевого самоврядування як функціональний, структурний і організаційний механізми управління суспільством;
- територіальна громада в системі місцевого самоврядування: цілі, функції, правовий та організаційний статус, концепції та підходи щодо забезпечення розвитку.

Отримані у роботі наукові результати в сукупності вирішують важливе наукове завдання, що полягає в удосконаленні системи місцевого самоврядування та забезпеченні таким чином ефективних перетворень.

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що дисертаційна робота Віліжінського Віктора Миколайовича за темою: «Відтворення національних традицій врядування в системі місцевого самоврядування України» відповідає вимогам пункту 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.04 – місцеве самоврядування.

Офіційний опонент,

доцент кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом
Національної академії державного управління
при Президентіві України,
кандидат наук з державного управління

О. М. Титаренко

Учений секретар

Національної академії державного управління
при Президентіві України,
доктор наук з державного управління, професор

А.П. Рачинський

